

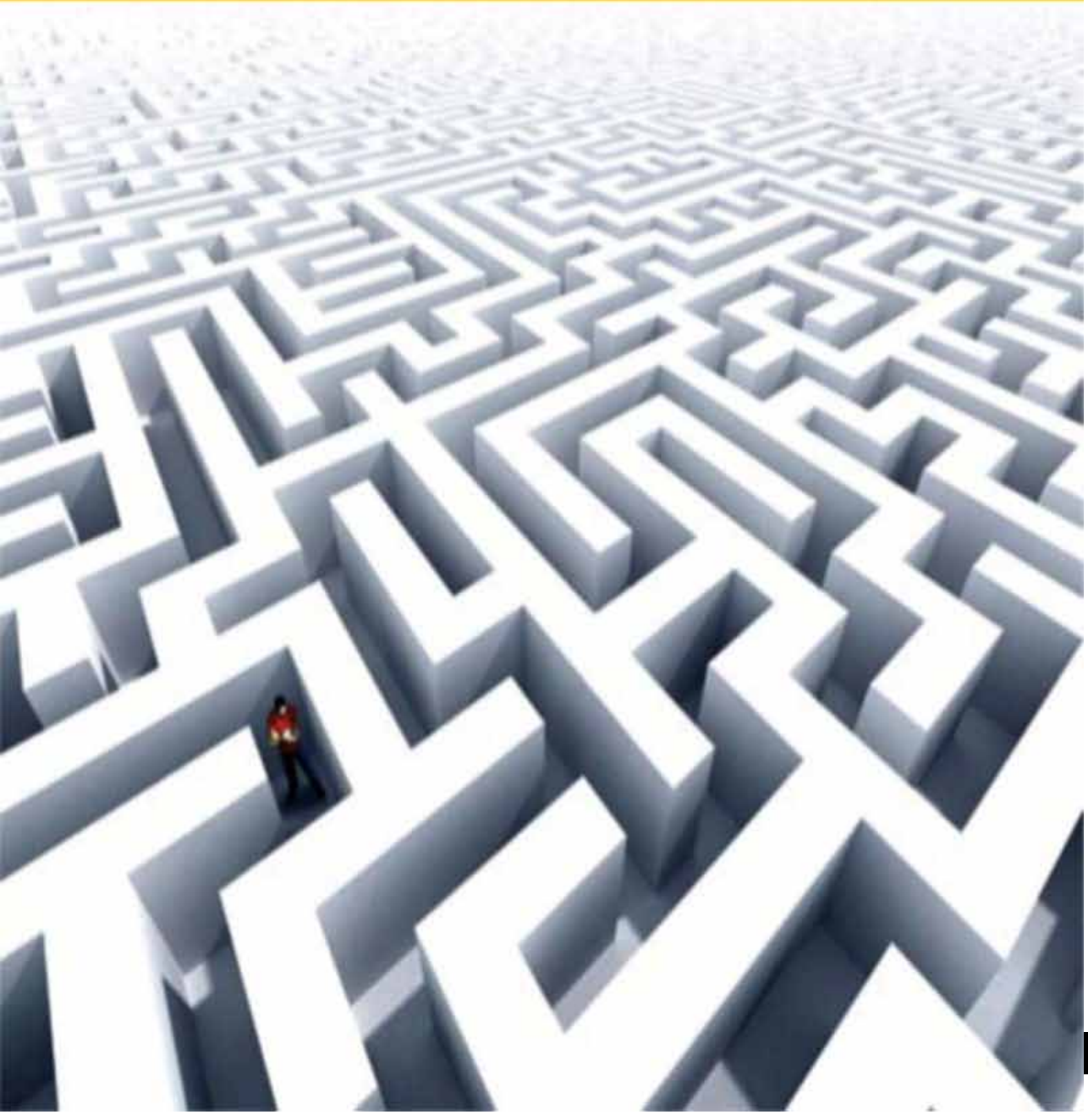
Centar za demokratiju
i ljudska prava

Center for Democracy
and Human Rights

Bulevar Džordža Vašingtona 51, 3/48
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: ++382 20 234 114, fax: ++382 20 234 368
e-mail: info@cedem.me, www.cedem.me

NEWSLETTER

Broj 33 • maj - jul 2011. godine

Indeks demokratije 2009¹

1. NACIONALNE I VJERSKE MANJINE

Cilj manjinske politike svih demokratskih društava je puna integracija manjina u društveni život uz dalje očuvanje i razvijanje njihove nacionalne i kulturne posebnosti. U tom pravcu neophodno je ostvariti stalnu komunikaciju državnih organa sa predstavnicima svih manjinskih zajednica, partnerskim odnosom sa relevantnim međunarodnim organizacijama i institucijama i svim onim subjektima koji djeluju u srodnoj materiji.

Stabilan pravni položaj nacionalnih manjina zahtijeva da zaštita njihovih prava bude integralni i funkcionalni dio cjelokupnog pozitivno pravnog sistema, uključujući slobodan pristup svim političkim, društvenim, ekonomskim, kulturnim i državnim djelatnostima kao i mogućnost izbora na svim nivoima društvene selekcije. Ustavnim i zakonskim riješenjima su postavljeni temelji proizvodnje mehanizama kojima će se štiti individualna ali i kolektivna prava manjina i razvoja instituta afirmativne akcije. Crna Gora je u fazi finalizacije kreiranja pravnog ambijenta kojim će se garantovati očuvanje i razvoj nacionalnog i vjerskog pluralizma prema standardima moderne Evrope. Bez nacionalnog i vjerskog pluralizma, čak i ako postoji stvarni politički pluralizam, nemoguće je zamisliti moderno demokratsko društvo.

Promjene koje se realizuju, a koje su potrebne, moraju biti izraz sazrele svijesti građana oslobođenih balasta istorije i predrasuda. Samo takve mogu dati neophodan impuls sveukupnoj demokratizaciji crnogorskog društva. Poželjan model društvenih odnosa u višenacionalnim

društvima, za šta Crna Gora jeste jedinstven primjer, kao neophodan uključuje usklađivanje socijalnih i političkih interesa različitih etno-kulturnih zajednica u vezi sa unaprjeđenjem njihovog identiteta i kulture. Mora se ostvariti dovoljan stepen jednakosti, nediskriminacije, tolerancije, uvažavanja različitosti, u cilju uspostavljanja ravnoteže često oprečnih interesa ovih grupa i opšteg interesa u cijelini. Etničke raznolikosti i kulturni pluralizam trebaju biti prednost i bogatstvo, ne osnov za nerazumijevanje i netrpeljivost. Animositeti među etničkim grupama uglavnom su zasnovani na pitanjima narcisoidne egocentričnosti, predrasadama i stereotipima koje pripadnici različitih etničkih grupa nose u svom kolektivnom pamćenju, a nedemokratski situacioni kontekst je plodno tle za raspirivanje istih.

Pitanje statusa nacionalnih manjina i stepena njihovog uključivanja u političke procese, svakako je pokazatelj sveukupne demokratičnosti društva. Kakvo je stanje crnogorskog društva po tom pitanju, pokazaće nam sljedeće mjerenje. U mjerenju stepena demokratičnosti koji je postignut na ovom planu definisali smo sljedeće dimenzije:

- Formalno pravna zaštita manjina
- Diskriminacija manjina
- Postojanje mehanizama zaštite manjina
- Odnos većine prema manjini i korektnost javnog informisanja.

Mjerenje po dimenzijama je izvršeno po standardizovanoj metodološkoj proceduri i na isti način kao i kod ostalih područja, čime je omogućena komparacija podataka svake vrste. Izbor samih dimenzija je i teorijski i praktično utemeljen, pri čemu njihovom sumarizacijom možemo doći do jedinstvenog i sintetičkog pokazatelja.

¹ INDEX DEMOKRATIJE - predstavlja način mjerenja stepena razvoja demokratskog procesa u jednom društvu. Njime se, jezikom brojki, kroz analizu specifičnih indikatora, ukazuje u kojoj mjeri građani doživljavaju prisustvo demokratije u društvu. Projekat je podržan od strane NED-a. Kompletan izvještaj je dostupan na našem veb sajtu (www.cedem.me).

1.1. Formalno-pravna zaštita manjina

Prva dimenzija našeg mjerenja jeste formalno-pravna zaštita manjina. Cilj ove dimenzije jeste da ispita u kojoj mjeri sama zakonska regulativa štiti prava nacionalnih manjina. Ovo je značajno pitanje, naprosto zbog činjenice što je ovaj aspekt zaštite prava manjine osnovni preduslov za sve ostale aspekte i oblike izjednačavanja i integrisana manjina u demokratski sastav i funkcionisanje čitavog društva.

Rezultati istraživanja ukazuju na dvije ključne stvari (tabela 1). Prvo, po svim indikatorima, od 2007 godine do danas, jasno je da je riječ o stabilnom negativnom trendu. Da li to znači da se formalno-pravni položaj manjina pogoršao u posljednjih dvije godine? Ne znači nužno, ali ono što sasvim izvjesno znamo jeste da se sadašnji formalno-pravni položaj percipira kao lošiji nego što je to bio ranije slučaj. Razlozi za ovo mogu biti različiti. Jedan od razloga može biti činjenica da se približavanjem EU podižu i

kriterijumi za zaštitu prava manjina, pri čemu je javnost, naročito pripadnici manjina, kritičnija u odnosu na prethodni period. Razlog, takođe, može biti i to što su političke i vjerske elite samih tih manjina, podigle kriterijume i u političkom diskursu postavljavaju proširen broj zahteva za boljom formalno-pravnom zaštitom. Drugo, bez obzira na pad vrijednosti svih mjerenih indikatora, valja napomenuti da su sve dobijene vrijednosti ujednačene i relativno visoke. Komparativno, najveći problem u ovoj dimenziji jeste postojanje konkretnih akcija vlasti u službi zaštite prava manjina (3,26), što znači da je ovo aspekt na koji u buduću treba obratiti posebnu pažnju.

2.2. Diskriminacija manjina

Jedno od ključnih pitanja, kada je riječ o ukupnom društvenom i političkom položaju manjina, jeste postojanje ili nepostojanje svih oblika diskriminacije prema manjinama. Ovo je bio neposredni predmet mjerenja ove dimenzije koja za predmet ima ispitivanje šest oblika diskriminacije.

Tabela 1.1. Formalno pravna zaštita manjina – SKOR

Parametri	Statistik
Aritmetička sredina	67,9018
95% Interval OD	66,4629
povjerenja DO	69,3407
Medijana	72,0000
Variansa	377,137
Standardna devijacija	19,42002
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 1. Formalno pravna zaštita manjina

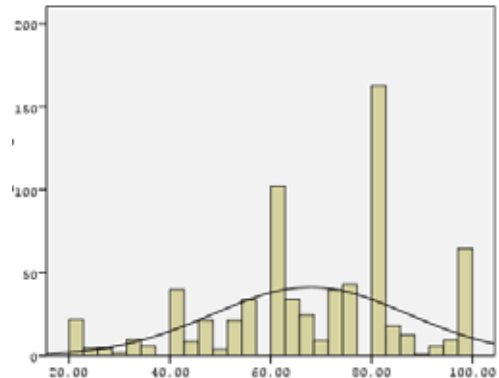

Tabela 1 Formalno pravna zaštita manjina – prikaz po indikatorima

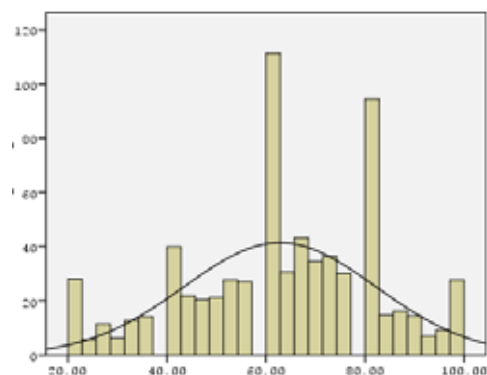
Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Zakonska zaštićenost nacionalnih manjina	3,72	3,69	3,53	3,45	1,135
Zakonska zaštićenost vjerskih zajednica	3,61	3,70	3,50	3,42	1,101
Sloboda izražavanja vjerskih opredeljenja	3,70	3,71	3,59	3,53	1,068
Sloboda izražavanja političkih i kulturnih opredeljenja nacionalnih manjina	3,61	3,59	3,51	3,42	1,106
Postojanje konkretnih akcija vlasti koje su u službi zaštite prava manjina	3,47	3,49	3,27	3,26	1,113

Tabela 2 Diskriminacija manjina – prikaz po indikatorima

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Jednakost zapošljavanja i napredovanja nacionalnih manjina i većinskog naroda	3.54	3,47	3,29	3,25	1,187
Reprezentativna zastupljenost i napredovanje nacionalnih manjina u državnim službama	3.46	3,41	3,25	3,22	1,156
Nepriistrasnost sudske vlasti u procesima u kojima učestvuju nacionalne i vjerske manjine	3.17	3,30	3,24	3,21	1,077
Odnos povjerenja prema vlasti da neće biti diskriminacije nacionalnih manjina u sudskom postupku	3.30	3,19	3,20	3,01	1,112
Odsustvo diskriminacije nacionalnih i vjerskih manjina od strane državnog aparata i činovnika	3.42	3,38	3,33	3,21	1,108
Državna briga o ekonomskom i društvenom razvoju regiona u kojima žive nacionalne i vjerske manjine	3.25	3,25	3,14	3,05	1,113

Tabela 2.1. Diskriminacija manjina – prikaz po indikatorima

Parametri	Statistik
Aritmetička sredina	62,8225
95% Interval OD	61,3862
povjerenja DO	64,2588
Medijana	63,3333
Variansa	377,628
Standardna devijacija	19,43264
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 2. Diskriminacija manjina

Rezultati istraživanja opet ukazuju da imamo negativne trendove u prethodnih godinu dana, a ovi trendovi su još izraženiji ako se uporede sa 2007 godinom (tabela 2). Dakle, po svakom pojedinom indikatoru nedvosmisleno imamo negativne trendove kada je riječ o diskriminaciji manjina. Valja reći da prosječne vrijednosti, u poređenju sa ostalim područjima i dimenzijama mjerenja nisu zabrinjavajuće, ali trend svakako jeste zabrinjavajući. Ono, međutim, što najviše brine jeste komparativna analiza po aspektima, koja ukazuje da je diskriminacija manjina najprisutnija kada je riječ o nedostatku povjerenja prema vlasti da neće biti diskriminacije manjina u sudskom postupku (3.01) i diskriminacije kada je riječ o državnoj brizi o ekonomskom razvoju regiona u kojima žive nacionalne i vjerske manjine (3,05). Prema tome, ovo su dva ključna aspekta u kome se mora intervenirati kada je riječ o diskriminaciji manjina.

3.3. Postojanje mehanizma zaštite manjina

Posebno važno pitanje sa stanovišta ukupnog stanja demokratije u društvu jeste postojanje mehanizama koji su u službi zaštite manjina. U međunarodnim dokumentima koja tretiraju prava manjina, kao i u praksi razvijenih demokratskih društava, postoji čitav niz razvijenih mehanizama koji upravo imaju za cilj da zaštite prava manjina.

Tabela 3 Postojanje mehanizma zaštite manjina – prikaz po indikatorima

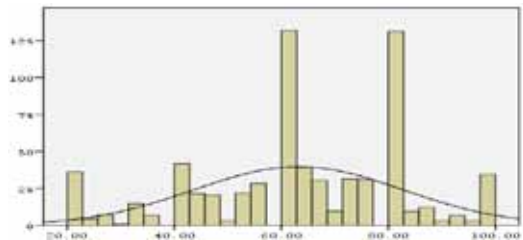
Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Razvijenost državnih institucija koje štite prava nacionalnih i vjerskih manjina	3.48	3,42	3,28	3,19	1,097
Razvijenost institucija civilnog društva koje štite prava nacionalnih i vjerskih manjina	3.40	3,40	3,32	3,19	1,078
Postojanje reakcija javnosti na slučajeve kršenja prava manjina	3.35	3,38	3,34	3,26	1,063
Spremnost i sposobnost vlasti da zaštiti prava nacionalnih i vjerskih manjina u svim djelovima zemlje	3.36	3,34	3,22	3,20	1,086
Efikasnost državnog aparata u slučajevima kršenja prava nacionalnih manjina	3.23	3,23	3,13	3,08	1,104

Tabela 3.1 Postojanje mehanizma zaštite manjina – prikaz po indikatorima

Parametri	Statistik
Aritmetička sredina	63,2097
95% Interval povjerenja	OD 61,7399 DO 64,6795
Medijana	64,0000
Variansa	379,762
Standardna devijacija	19,48748
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Ovi mehanizmi jesu dijelom institucionalni, ali dijelom predstavljaju i reakcije određenih struktura koji su sastavni dio demokratskog habitusa jednog društva.

Naši rezultati u ovom pogledu opet ukazuju da u Crnoj Gori imamo negativne trendove dvije godine unazad kada je riječ o mehanizmima zaštite manjina (tabela 3). Dakle, u ovom pogledu se situacija pogoršava, te javnost smatra da su mehanizmi zaštite manjina u prethodnom periodu lošiji nego što je to bio slučaj prije godinu, a naročito prije dvije godine. Međutim, kao i prethodnim slučajevima, u prosjeku su još uvijek ove vrijednosti relativno visoke, i situacija nije alarmantna, ali trend jeste razlog za zabrinutost. Poređenjem samih indikatora, može se vidjeti da je situacija nepostojanja mehanizama zaštite manjina najkritičnija kada je riječ o efikasnosti državnog aparata u slučajevima kršenja prava nacionalnih manjina. (3.08)

Graf 3. Postojanje mehanizma zaštite manjina

4.4. Odnos većine prema manjini i korektnost javnog informisanja

Posebno važno pitanje u demokratskom sistemu jeste pitanje načina na koji se većina odnosi prema manjinama, a ovo pitanje je direktno povezano sa načinom na koji se informiše javnost o statusu i pravima manjina. Mi smo u ovom pogledu uključili sve ključne indikatore koji mjere ovu dimenziju.

Rezultati istraživanja ukazuju da su i u ovom pogledu negativni trendovi izraženi, naročito u poređenju sa 2007. godinom (tabela 4). Ovdje je izuzetak indikator koji mjeri odsustvo govora mržnje u medijima prema nacionalnim i vjerskim manjinama (3,33), dakle, u ovom aspektu je stvar na nivou prethodnih godina. Međutim, javnost ocjenjuje da se vlast nedovoljno trudi u pravcu pomoći manjinama da ostvare kontakt sa matičnim državama, da država ne sprovodi konkretne akcije kako bi poboljšale položaj nacionalnih i vjerskih manjina, te da nacionalne i vjerske manjine nisu dovoljno uključene u aktivnosti organizacija koje štite njihova prava.

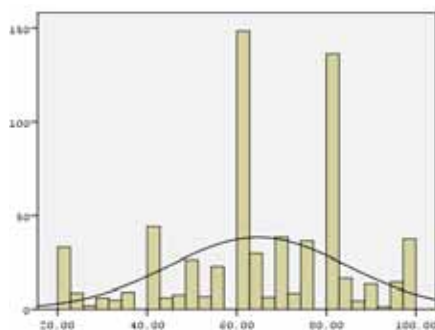
Tabela 4 Odnos vecine prema manjini i korektnost javnog informisanja – prikaz po indikatorima

Indikatori	2006	2007	2008	2009	SD
Odsustvo govora mržnje u medijima prema nacionalnim i vjerskim manjinama	3.32	3,31	3,34	3,33	1,098
Pomoć vlasti u ostvarivanju kontakata i podsticanju saradnje između nacionalnih manjina i matične države	3.38	3,41	3,26	3,22	1,060
Uključenje i podrška države akcijama koje obezbjeđuju bolji tretman nacionalnih i vjerskih manjina	3.39	3,46	3,30	3,22	1,111
Uključenost nacionalnih i vjerskih manjina u aktivnosti organizacija koje štite njihova prava	3.65	3,66	3,44	3,32	1,046

Tabela 4.1 Odnos vecine prema manjini i korektnost javnog informisanja – SKOR

Parametri	Statistik
Aritmetička sredina	64,7943
95% Interval OD	63,2915
povjerenja DO	66,2971
Medijana	65,0000
Variansa	393,382
Standardna devijacija	19,83387
Minimum	20,00
Maximum	100,00
Opseg	80,00

Graf. 4. Odnos vecine prema manjini i korektnost javnog informisanja

No, i u ovom pogledu treba svakako istaći da su prosečne vrijednosti na svim indikatorima koje mere ovu dimenziju relativno visoke, i da nema posebnih razloga za zabrinutost, pri čemu naravno treba voditi računa o negativnim trendovima.

5.5. Sumarni pokazatelji za položaj nacionalnih i vjerskih manjina

Sumarni pokazatelji područja koje mjeri položaj nacionalnih i vjerskih manjina, nedvosmisleno ukazuju na negativne trendove koje smo ranije identifikovali i za svaku pojedinačnu dimenziju kao i za gotovo sve indikatore koji sačinjavaju dimenzije. Dakle, možemo reći da kada je riječ o nacionalnim i vjerskim manjinama, implementacija demokratskih principa je unazad dvije godine u negativnom trendu. S druge strane, treba istaći da su prosječne vrijednosti svih dimenzija i dalje više nego zadovoljavajuće, ukoliko se iste uporede sa ostalim područjima mjerenja, no,

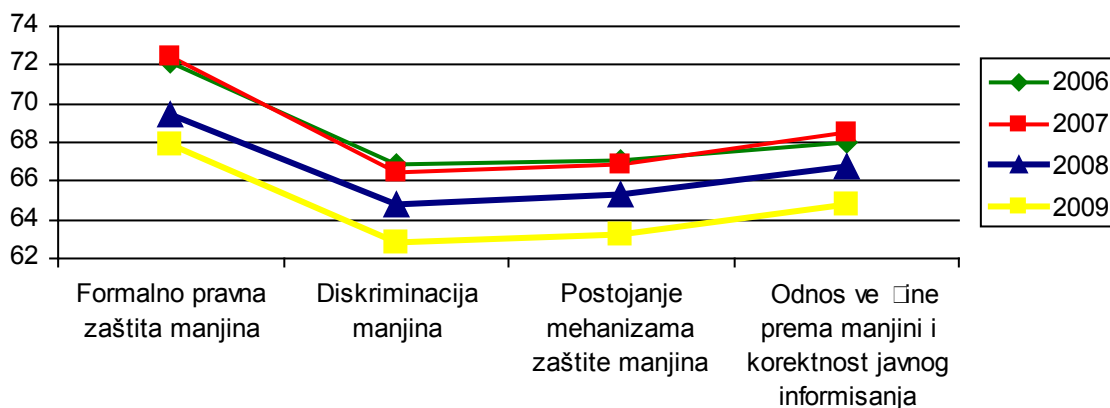
ono što brine - jesu stabilni negativni trendovi.

Na osnovu ovih trendova se postavlja pitanje, da li je zaista moguće da u prethodnih dvije godine dolazi do negativnih kretanja u pogledu ukupnog društvenog položaja nacionalnih manjina, ili se pak radi o tome da su neki drugi faktori uticali na promjenu percepcije javnosti. Ovo pitanje ostaje otvoreno, i može biti predmet diskusije svih onih koji se bave ovim pitanjima. Sami empirijski podaci ne mogu da daju odgovor na ovo pitanje. Naše ukupno istraživačko iskustvo, međutim, može da sugeriše mogući odgovor na ovo pitanje. Riječ je o tome da se ovdje radi o 'očekivanjima', budući da su prije sticanja nezavisnosti, nacionalne i vjerske manjine imale zaista velika očekivanja u samostalnoj Crnoj Gori. Međutim, ova očekivanja, pokazalo se, nijesu se ostvarila u zadovoljavajućoj mjeri, pošto se isto faktičko stanje vezano za položaj manjina ocjenjuje nižim ocjenama.

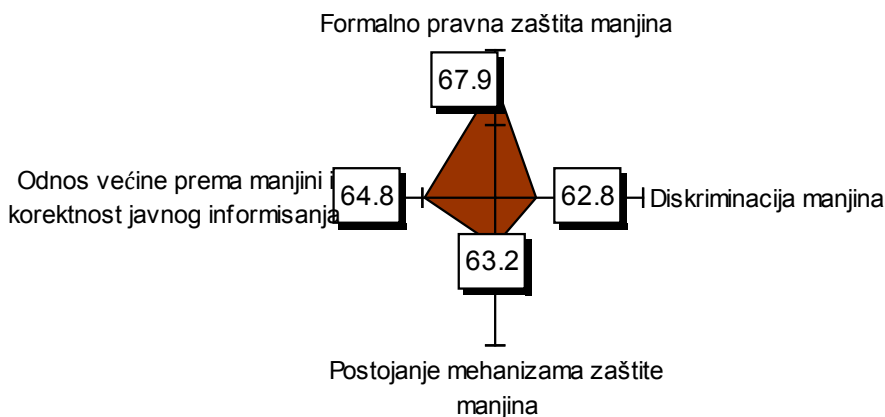
Tabela 5. Demokracija- sumarno po dimenzijama

Dimenzije	2006	2007	2008	2009	Z STAT
Formalno pravna zaštita manjina	72,1	72,4	69,4	67,9	- 2,06 p < 0,05
Diskriminacija manjina	66,9	66,5	64,8	62,8	- 2,74 p < 0,01
Postojanje mehanizama zaštite manjina	67,1	66,9	65,3	63,2	- 2,80 p < 0,01
Odnos većine prema manjini i korektnost javnog informisanja	68,0	68,5	66,8	64,8	- 2,60 p = 0,054

Graf. 32 Položaj nacionalnih i vjerskih manjina - TREND

Graf. 32.1 Nacionalne i vjerske manjine

Aktivnosti CEDEM-a

PROJEKAT: Aktivni monitoring ljudskih prava

Projekat Aktivni monitoring ljudskih prava realizuje se uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u trajanju od 18 mjeseci, počevši od februara 2011. godine. Opšti cilj projekta je poboljšanje sposobnosti crnogorskog civilnog društva da utiče na razvoj i implementaciju politika iz oblasti ljudskih prava. Realizacija projekta je otpočela 1. februara 2011. godine.

Tokom drugog mjeseca trajanja projekta, CEDEM je izradio Inicijalni izvještaj o ljudskim pravima u Crnoj Gori, koji je predstavljen na prvom treningu organizovanom u okviru ovog projekta. CEDEM je, takođe, razvio praktične i efikasne instrumente za monitoring, uključujući i metodologiju za monitoring ljudskih prava, upustvo, vodič, šablone i procedure. Ovi instrumenti na prvom treningu, održanom u aprilu, predstavljeni su svim NVO monitorima ljudskih prava. Pravna savjetnica AIRE Centra, Saadya Chaudry, obezbijedila je komparativnu analizu izvještaja ključnih međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija o ljudskim pravima u Crnoj Gori. Pomoćnik direktora u AIRE Centru, Adam Weiss, dao je svoj doprinos objašnjavajući najbolje prakse u prikupljanju podataka tokom monitoringa ljudskih prava, kao i u efikasnom izvještavanju o obavezama države, u oblasti zaštite ljudskih prava. Nakon treninga, vodeća monitorica ljudskih prava, organizovala je prvi sastanak monitora u sjedištu CEDEM-a u Podgorici. Tokom ovog sastanka, monitori su se složili oko ljudskih prava na koja će se posebno obratiti pažnja u završnom izvještaju, kao i o načinu njihovog budućeg rada tokom trajanja projekta.

Kao poseban instrument, izrađena je baza podataka koja sadrži informacije o ovom projektu (<http://www.cedem.me/index.php?IDSP=1410&jezik=eng>), u okviru koje se mogu postaviti sva značajna dokumenta za potrebe ciljnih, ali i drugih organizacija. Međunarodni instrumenti o ljudskim pravima i sudska praksa, domaće zakonodavstvo i ostala važna dokumenta, izvještaji sa monitoringa i drugo – biće sadržana na jednom mjestu kako bi se doprinijelo što lakšem i efikasnijem praćenju ljudskih prava.

PROJEKAT: Monitoring pravosudnog sistema

Projekat Monitoring pravosudnog sistema u Crnoj Gori realizuje se uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u trajanju od 18. mjeseci, počevši od februara 2011. Opšti cilj ovog projekta je da podstakne odgovorno, profesionalno, efikasno i transparentno pravosuđe u Crnoj Gori, koje će biti u stanju da odgovori na potrebe građana.

U proteklom periodu, CEDEM je realizovao nekoliko projektnih aktivnosti. Na početku realizacije projekta, formiran je projektni tim, kao i tim za monitoring suđenja. Od lokalnih eksperata traženo je da obezbijede tehničku podršku tokom trajanja projekta, te da realizuju obuke i obezbijede neophodnu opremu i sred-

stva za implementaciju projekta. Razvijeni su metodologija i instrumenti za monitoring, uključujući i zvanični sveobuhvatni vodič i standardne procedure za rad. Sredinom aprila, stručnjaci AIRE Centra pripremili su i ocijenili konačnu metodologiju za monitoring, kao i obrasce za monitoring i izvještavanje.

CEDEM je takođe organizovao niz sastanaka sa nosiocima vodećih pravosudnih funkcija, sa ciljem da ih animira i dobije njihovu podršku, ojača njihov osjećaj lokalnog vlasništva i želje za aktivnim angažmanom, te da dobije njihovu podršku u smislu obezbjeđenja pristupa sudovima i informacijama o funkcionisanju pravosudnog sistema. CEDEM je, takođe, pripremio tri nacrtu Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa Vrhovnim državnim tužilaštvom, Vrhovnim sudom Crne Gore i Ministarstvom pravde. Ovi Memorandumu su potpisani u prvoj polovini aprila. Praćenje sudskih slučajeva počelo je u aprilu. Prije nego je započet sam postupak monitoringa suđenja, napravljen je spisak krivičnih postupaka koji će biti predmet monitoringa u odabranim sudovima Crne Gore. Tokom proteklog dvomjesečnog perioda, tim za monitoring suđenja pratio je i izvijestio o više nego 15 slučajeva u 5 crnogorskih opština i 7 sudova prve i druge instance.

Pored pomenutog, izrađena je Analiza pripreme za sprovođenje novog Zakonika o krivičnom postupku (aktivnost 2.4). Istaknute su preporuke za podršku procesu donešenju odluka, koje su sastavni dio ove Analize. U izradi Analize učestvovali su eminentni domaći stručnjaci sa višegodišnjim iskustvom u oblasti krivičnog pravosuđa, uz podršku međunarodno-priznatog stručnjaka, sa iskustvom „iz prve ruke“ – kada je u pitanju primjena najvažnijih pravnih instituta, uvedenih Zakonikom o krivičnom postupku.

PROJEKAT:

„Zastupanje politika „priliva mozgova“ usmjerenih na reintegraciju visokokvalifikovanih povratnika u zemljama zapadnog Balkana”

Regionalni projekat Zastupanje politika „priliva mozgova“ usmjerenih na reintegraciju visokokvalifikovanih povratnika u zemljama Zapadnog Balkana, podržan od strane Balkanskog fonda za demokratiju, realizuje se od strane CEDEM-a, u saradnji sa NVO Grupom 484 iz Beograda, u trajanju od 12 mjeseci, počevši od aprila 2011.

Ciljevi projekta su:

1. Identifikovanje prepreka za reintegraciju visokokvalifikovanih povratnika u zemljama Zapadnog Balkana;
2. Upoznavanje ključnih aktera u regionu Zapadnog Balkana sa mogućnostima za poboljšanje reintegracije visokokvalifikovanih povratnika i poboljšanje regionalne saradnje u razvoju zajedničkih edukativnih i istraživačkih oblasti;
3. Omogućavanje podrške razvoju politika i mjera u regionu zapadnog Balkana koje bi poboljšale reintegraciju visokokvalifikovanih povratnika.

Trening:

”Projekat monitoring pravosudnog sistema”

Budva, 11 – 13. april 2011.

U organizaciji CEDEM-a i AIRE Centra, održan je prvi trening u okviru projekta Monitoring pravosudnog sistema. Trening je organizovan sa ciljem podizanja kapaciteta organizacija civilnog društva za efikasniji monitoring pravosudnog sistema. Teme su obuhvatile pregled relevantnog domaćeg zakonodavstva i međunarodnih dokumenata i standarda u ovoj oblasti, kao i vještine sprovođenja monitoringa i pisanja izvještaja o posmatranju suđenja. Predavači na treningu su bili: Nuala Mole, direktorka AIRE Centra; Zoran Pažin, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava; Nikola Martinović, advokat, Milorad Marković, Pravni fakultet u Podgorici; Paul Richmond, pravni ekspert AIRE Centra; Vladan Đuranović,

advokat i tim lider na ovom projektu i Aleksa Ivanović, lokalni pravni ekspert.

Učesnici na treningu su bili predstavnici iz organizacija civilnog društva iz sve tri regije Crne Gore, kao i monitori pravosudnog sistema koji učestvuju u projektu. Ovaj projekat finansira se od strane Evropske unije, a njime upravlja Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori.

Trening:

”Aktivni monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori”

Budva, 13-14. april, 2011

U organizaciji CEDEM-a i AIRE Centra, uz podršku Delegacije EU u Crnoj Gori, održan je prvi trening u okviru projekta „Aktivni monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori“.

Predavači na treningu su bili: Srđan Dizdarević, direktor Kuće Ljudskih prava u Sarajevu; Siniša Bjeković, Centar za ljudska prava, Pravni fakultet u Podgorici, Saadya Chaudry, pravnik iz AIRE Centra; Nuala Mole, direktor AIRE Centra, Aleksandar Zeković, istraživač kršenja ljudskih prava i Maja Velimirović, lokalni ekspert.

Učesnici na treningu su bili predstavnici OCD iz Crne Gore kao i OCD monitori za ljudska prava koji učestvuju u projektu.

Seminar:

”PRISTUP PRAVDI: DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK – MEĐUNARODNI STANDARDI I REGIONALNO ISKUSTVO”

Bečići , 16 - 17 maj 2011.

U organizaciji CEDEM-a, a u saradnji sa AIRE Centrom iz Londona, Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije, održan je seminar na temu „Prístup pravdi: djelotvoran pravni lijek - pravo na ustavnu žalbu – Međunarodni standardi i regionalna iskustva“. Seminar je realizovan u okviru projekta Ostvarivanje ljudskih prava pred institucijama pravosudnog sistema u Crnoj Gori, uz podršku njemačke fondacije “Konrad Adenauer”, kroz Program vladavine prava za Jugoistočnu

Evropu i Ministarstva inostranih poslova Velike Britanije.

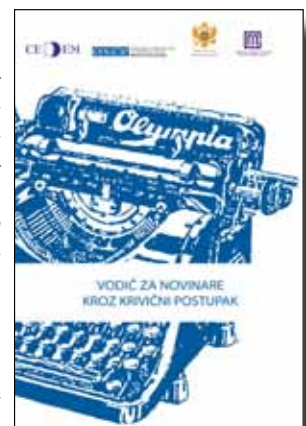
Teme seminara obuhvatile su pregled relevantnog domaćeg zakonodavstva i međunarodnih standarda u ovoj oblasti, kao i primjere uporedne ustavno-sudske prakse. Pored predstavnika organizatora, donatora i partnerskih organizacija, seminaru su prisustvovali: sudije Ustavnog suda Crne Gore, Vrhovnog suda Crne Gore, osnovnih sudova u Podgorici, Bijelom Polju i Rožajama, kao i predstavnici advokatske struke i organizacija civilnog društva. Predavači na seminaru su bili: Branka Lakočević, pomoćnica Ministra pravde, Desanka Lopičić, zamjenica predsjednika Ustavnog suda Crne Gore; Vladan Joksimović, pravni konsultant Savjeta Evrope, kancelarije u Beogradu, Kirill Koroteev, konsultant EHRAC i profesor Ustavnog prava; prof. dr Arne Mavčič, dekan Evropskog pravnog fakulteta, Zoran Pažin, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Regionalna prezentacija:

” VODIČ ZA NOVINARE KROZ KRIVIČNI POSTUPAK”

Bijelo Polje, 30. maj 2011.

U organizaciji CEDEM-a, održana je regionalna prezentacija Vodiča za novinare kroz krivični postupak, kojoj su prisustvovali predstavnici štampanih i elektronskih medija iz opština na sjeveru Crne Gore. Prezentacija je realizovana u okviru projekta koji ima za cilj jačanje kapaciteta medija za izvještavanje o krivičnim postupcima i jačanje saradnje između medija i pravosudnih institucija, uz podršku Programa za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP). O sadržini i značaju Vodiča za novinare kroz krivični postupak govorili su: pomoćnica Ministra pravde Crne Gore, Branka Lakočević, direktor Instituta za medije Crne Gore, Radojica Bulatović i novinar, Dragoljub Duško Vuković - članovi radne grupe za izradu Vodiča, koju je formirao CEDEM. Vodič je pripremljen uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori.

Prezentacija:

”VODIČ ZA NOVINARE KROZ KRIVIČNI POSTUPAK ”

Podgorica 3. jun 2011.

U organizaciji CEDEM-a, a uz podršku Kancelarije Programa za razvoj Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, na Fakultetu političkih nauka (FPN) Univerziteta Crne Gore, održana je prezentacija Vodiča za novinare kroz krivični postupak. Prezentaciji je prisustvovalo 20 studenata FPN-a, koji pohađaju smjer novinarstva, predstavnik CEDEM-a, kao i šefica medijskog odjeljenja Misije OEBS-a u Crnoj

Gori, Radka Betcheva. O sadržini i značaju Vodiča govorili su: Vladan Mićunović, glavni i odgovorni urednik televizije “Vijesti” i Dragoljub Vuković, novinar - članovi CEDEM-ove radne grupe koja je bila zadužena za izradu Vodiča. Vodič je pripremljen uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori.

Trening:

DRUGI MODUL TRENINGA: MONITORING PRAVOSUDNOG SISTEMA

Bečići, 5 – 8. jun 2011.

U organizaciji CEDEM-a i AIRE Centra, održan je drugi modul treninga “Monitoring pravosudnog sistema”. Trening je organizovan u okviru istoimenog projekta koji realizuje CEDEM, u partnerstvu sa AIRE Centrom iz Londona, a koji finansira Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Trening je organizovan sa ciljem podizanja kapaciteta organizacija civilnog društva za efikasniji monitoring pravosudnog sistema.

Teme treninga obuhvataju pregled relevantnog domaćeg zakonodavstva i međunarodnih standarda u oblasti prava na pravično suđenje, prava na slobodu i bezbjednost ličnosti i prava na privatni i porodični život, nepovredivost doma i tajnosti prepiske, kao i vještine sprovođenja monitoringa. Posebna pažnja posvećena je analizi čl. 3, 5 i 7 Evropske konvencije o ljudskim

pravima i relevantnoj praksi crnogorskih sudova i Evropskog suda za ljudska prava. Predavači na treningu su bili: Nuala Mole, direktorka AIRE Centra; Marijana Laković, zamjenica Ombudsmana Crne Gore, Siniša Bjeković, rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta UCG; Vladan Đuranović, advokat i tim lider na ovom projektu. Na treningu je učestvovao 21 predstavnik organizacija civilnog društva iz sve tri regije Crne Gore, kao i članovi CEDEM-ovog tima za monitoring suđenja.

Seminar:

”PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I ULOGA MEDIJA – EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA I NOVI ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU CRNE GORE”

Bečići, 8 -9. jun 2011.

U organizaciji CEDEM-a, a u partnerstvu sa AIRE Centrom iz Londona i Centrom za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore, u Bečićima je od 8 - 9. Juna održan seminar na temu „Pravo na pravično suđenje i uloga medija - Evropska konvencija o ljudskim pravima i novi Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore“. Seminar je realizovan uz podršku Kancelarije Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori, sa ciljem jačanja kapaciteta predstavnika medija za izvještavanje o krivičnim postupcima i up-

oznavanja medija sa novim institutima krivičnog zakonodavstva. Ovaj seminar predstavlja nastavak višegodišnjeg programa koji CEDEM realizuje sa ciljem unaprijeđenja saradnje između medija i pravosuđa, a u okviru podrške reformi pravosuđa u Crnoj Gori.

Pored organizatora, seminaru su prisustvovali predstavnici medija, međunarodni i domaći pravni eksperti, predstavnici Ministarstva pravde Crne Gore i Vrhovnog državnog tužilaštva, predstavnici sudova, NVO sektora i Misije OEBS-a u Crnoj Gori. Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa izmjenama krivičnog zakonodavstva, konvencijskim standardima prava na pravično suđenje i prava na na poštovanje privatnog života i relevantnom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Posebna pažnja posvećena je ulozi medija u zaštiti prava na pravično i javno suđenje, posebno poštovanju prezumpcije nevinosti, kao i zaštiti prava na privatni i porodični život. Osim toga, učesnici su imali priliku da kroz diskusiju razmijene mišljenja o ulozi tužilaštva, sudova, odbrane i medija i izazovima u susret izmjenama krivičnog zakonodavstva Crne Gore.

Trening:

Drugi modul treninga: Aktivni monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori

Bečići, 21-22. jun, 2011.

U organizaciji CEDEM-a i AIRE Centra održan je drugi trening u okviru projekta „Aktivni monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori“. Učesnici na treningu su bili predstavnici iz OCD iz Crne Gore, kao i deset OCD monitora za ljudska prava koji učestvuju u projektu. Učesnici su se detaljnije upoznali sa praksom Evropskog suda za ljudska prava kada su u pitanju: zabrana diskriminacije, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, sloboda izražavanja i unaprijeđenja medijskih sloboda, sloboda misli, savjesti i vjeroispovjesti, pravo na mirno okupljanje, sloboda udruživanja i sloboda

kretanja. Predavači na treningu su bili: Adam Weiss, zamjenik direktora AIRE Centra iz Londona, Goran Miletić, programski direktor za Zapadni Balkan u Civil Rights Defenders iz Beograda i Saša Zeković, istraživač kršenja ljudskih prava iz Crne Gore. Projekat finansira Evropska unija posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

Sastanak:**SASTANAK RADNE GRUPE ZA ZAPADNI BALKAN
EVROPSKOG SAVJETA I PREDSTAVNIKA NVO U CRNOJ GORI**

Podgorica, 23.jun 2011.godine

Sastanak je organizovan u prostorijama Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori (DEU), uz učešće članova radne grupe Evropskog Savjeta za Zapadni Balkan i predstavnika nevladinog sektora. Sastanak je posvećen evaluaciji dosadašnjih aktivnosti Crne Gore na planu ispunjavanja prioriteta za članstvo u EU iz prošlogodišnjeg mišljenja Evropske komisije. Sastankom je u ime organizatora, predsjedavao Klajv Rambold, šef sektora za politiku, evropske integracije i trgovinu u DEU.

Predstavnici NVO su pozvani da ocijene dosadašnji napredak i definišu konkretne preporuke šta bi trebalo posebno pratiti u sledećem periodu, kao i da ocijene saradnju sa državnim organima. Od strane NVO, jednoglasno je ocijenjeno da Crna Gora treba da dobije datum otvaranja pregovora, ali da unija treba da postavi jasne zadatke pred crnogorsku vlast na putu priključenja. Naglašeno je da posebnu pažnju treba posvetiti reformi pravosuđa, implementaciji međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Od strane zvaničnika Evropskog Savjeta ocijenjeno je da postoji pomak u borbi protiv organizovanog kriminala, ali da izostaju bitni rezultati u borbi protiv korupcije, naročito one na višim nivoima upravljanja.

Predstavница CEDEM-a je predstavila ukratko organizaciju, kao i glavne aktivnosti koje ista realizuje. Posebno su naglašeni projekti koji se trenutno implementiraju, a koji su izazvali značajno interesovanje međunarodnih zvaničnika, posebno projekat monitoringa suđenja slučajeva borbe protiv korupcije, organizavnog kriminala i ratnih zločina. Takođe, informisala je prisutne i o dosadašnjim aktivnostima CEDEM-a na planu definisanja javnih politika (anti-diskriminaciona legislativa, Zakon o NVO), kao i o istraživanjima javnog mnjenja i obukama koje su organizovane za predstavnike sudstva, medije i nevladine organizacije.

Međunarodne aktivnosti predstavnika CEDEM-a

BRISEL, BELGIJA, 26. MAJ 2011.

Emir Kalač prisustvovao okruglom stolu i diskusiji na temu: Reforma sektora bezbjednosti na Zapadnom Balkanu: kontekst i razvoj od 1991 – 2010, koji je održan u sjedištu CEPS-a u Briselu. Diskusija je imala za cilj predavljanje glavnih nalaza trogodišnjeg projekta. Takođe je predstavljena prva publikacija u okviru projekta – Analiza konteksta reforme sektora bezbjednosti od 1989 – 2009. Teme diskusije su bile sljedeće: spoljnji i unutrašnji mehanizmi nadzora i njihovo funkcionisanje (sa akcentom na dostignuća i preostale izazove), pravo javnog mnjenja da zna vs. interes države da zaštiti osjetljive informacije, transparentnost javnih nabavki, rodna ravnopravnost i manjine (diskriminacija i pristup tržištu rada).

OSLO, NORVEŠKA, 2 - 15. APRIL 2011

Dženita Brčvak boravila u Oslu, u okviru studijske posjete partnerskoj organizaciji - Norveškom institutu za međunarodne odnose (NUPI). Zajedno sa ostalih šest kolega iz zemalja regiona, radila je na prikupljanju podataka i literature za sprovođenje istraživanja u okviru projekta Do kog stepena je bezbjednosna zajednica izgrađena na Zapadnom Balkanu?, kao i na istraživačkim pitanjima i dizajnu istraživanja.

CEDEM - Odjeljenje za empirijska istraživanja**Intervju sa fokus grupom****11. maj 2011, Podgorica**

Fokus grupa je prva aktivnost u okviru projekta Zastupanje politika „priliva mozgova“ usmjerenih na reintegraciju visokokvalifikovanih povratnika u zemljama Zapadnog Balkana. Fokus grupa je organizovana u prostorijama CEDEM-a, gdje su istraživači imali priliku da razgovaraju sa visokokvalifikovanim povratnicima koji sada žive u Crnoj Gori. Cilj ove fokus grupe bio je, da omogući istraživačima CEDEM-a i ostalim organizacijama koje rade na projektu, da uobliče Upitnik koje će biti postavljen na sajtu lokalnih organizacija, a koji će povratnici popuniti. Na ovaj način doći će se do podataka, na osnovu kojih bi se u budućnosti mogla kreirati posebna politika reintegracije visokokvalifikovanog kadra u Crnoj Gori.

“NATO i Crna Gora” - Policy Brief**Jun 2011**

Krajem juna 2011. godine, CEDEM je objavio Policy Brief na temu integracija Crne Gore u NATO, za polugodišnji period od januara do juna 2011. Ovaj dokument se može pronaći na CEDEM-ovoj web stranici www.cedem.me. Projekat finansira Fondacija Otvoreno društvo iz Budimpešte.

Istraživanje javnog mnjenja o diskriminaciji u Crnoj Gori**Jun 2011**

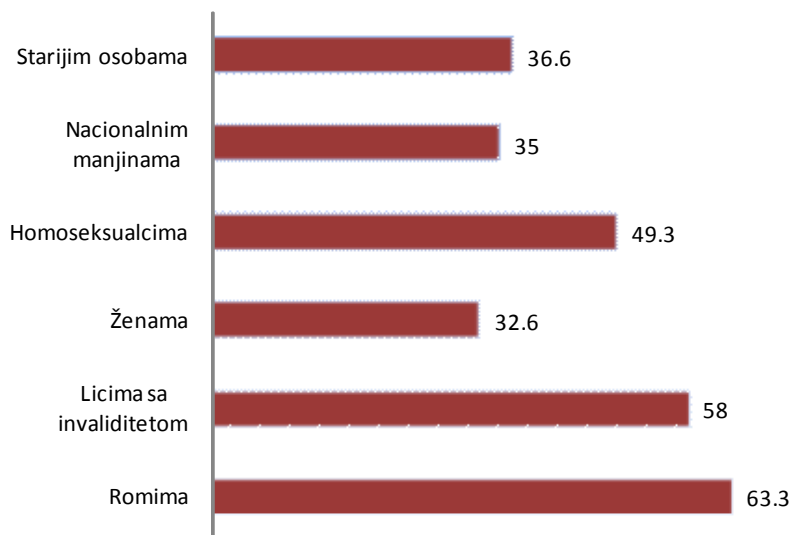
Ovo anketno istraživanje je realizovano u junu 2011. godine. Naš najvažniji cilj bio je da sagledamo stavove građana o diskriminaciji prema manjinama i marginalizovanim društvenim grupama u Crnoj Gori (ženama, homoseksualcima, nacionalnim manjinama, Romima, starim osobama i osobama sa invaliditetom). Uzorak koji je obuhvatio 1040 ispitanika, dvoetažno je stratifikovan slučajnim izborom ispitanika unutar izabranih popisnih krugova. Dizajn uzorka i broj ispitanika obezbjeđuje standardnu statističku grešku mjerenja od +/- 3 %, za pojave sa incidencom od 50%. Glavni nalazi ovog istraživanja mogu se pronaći na CEDEM-ovom sajtu www.cedem.me. Istraživanje je podržano od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Metod i uzorak

- Anketni metod
- Instrument: Upitnik
- Uzorak dvostruko-stratifikovan sa slučajnim izborom ispitanika u finalnim popisnim krugovima
- Ukupan broj ispitanika: 1040
- Standardna statistička greška uzorka +/- 3% za pojave sa incidencom od 50%

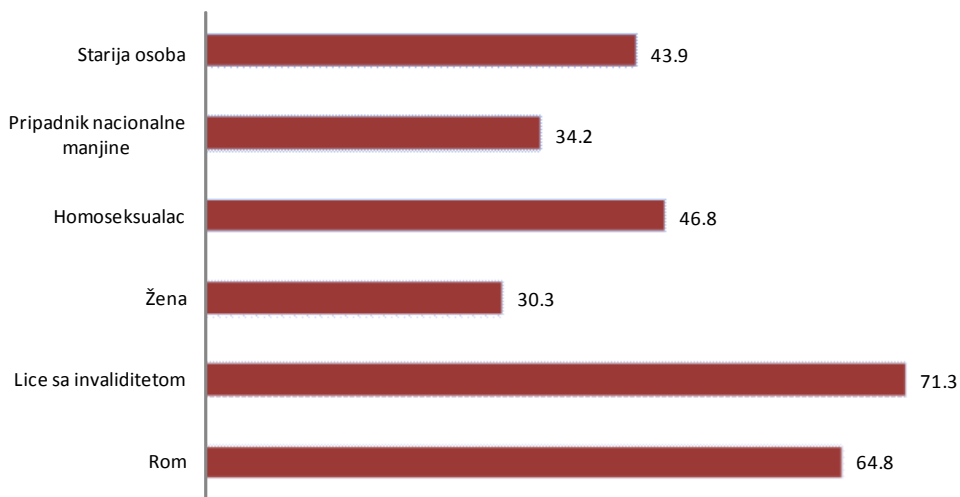
U kojoj mjeri je diskriminacija izražena u Crnoj Gori prema sljedećim grupama po Vašem mišljenju? %

	Veoma je izražena	Uglavnom je izražena	Uglavnom nije izražena	Nije uopšte izražena	Neznam nemam stav
Romima	25,4	37,9	19,3	6,6	10,9
Licima sa invaliditetom	20,8	37,2	22,8	8,4	10,8
Ženama	14,7	17,9	31,8	26,0	9,6
Homoseksualcima	26,1	23,2	15,5	12,6	22,7
Nacionalnim manjinama	11,8	23,2	32,2	19,3	13,5
Starijim osobama	14,9	21,7	31,3	20,7	11,4

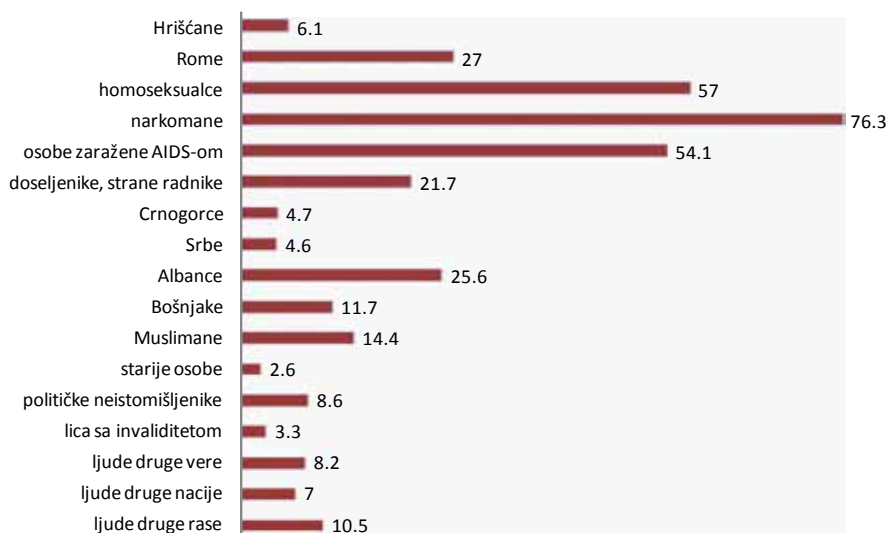

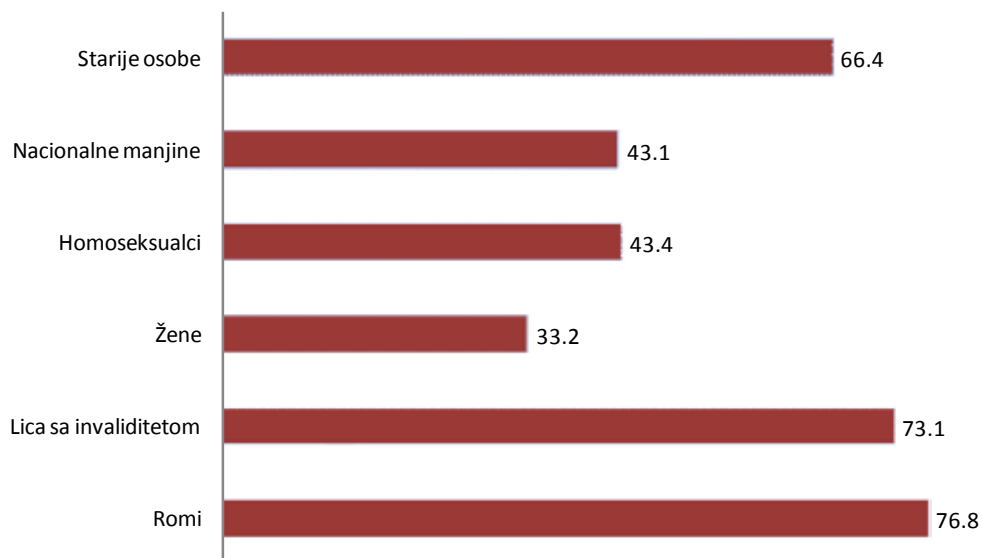
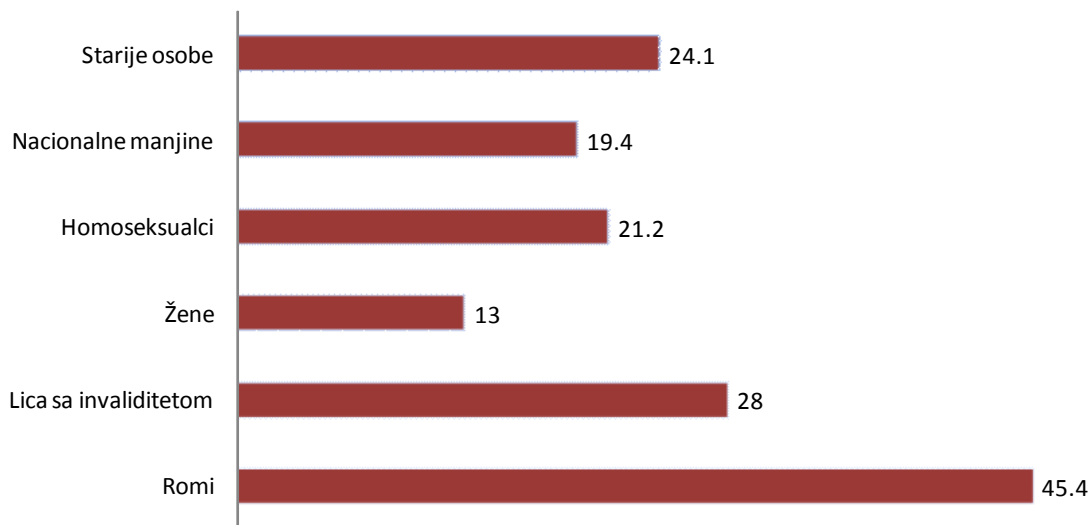
U kojoj mjeri po Vama u Crnoj Gori teško biti: %

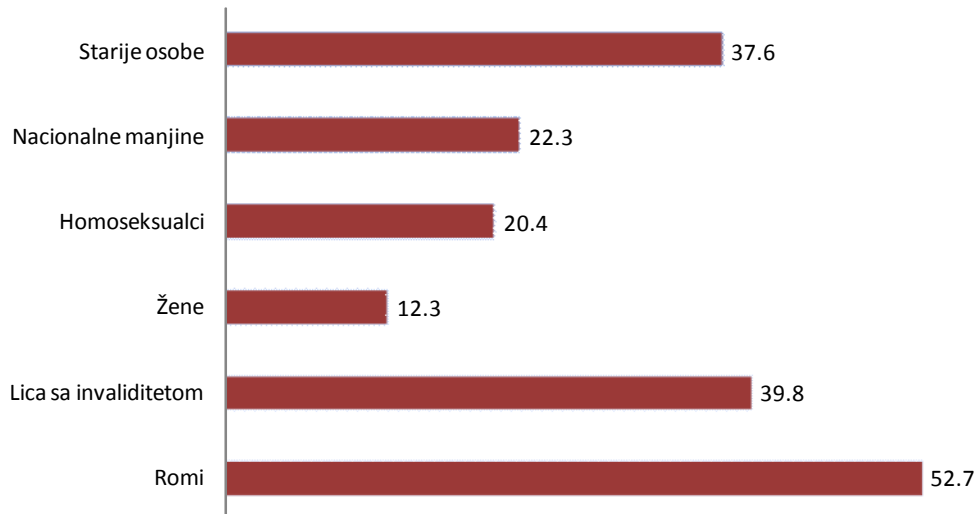
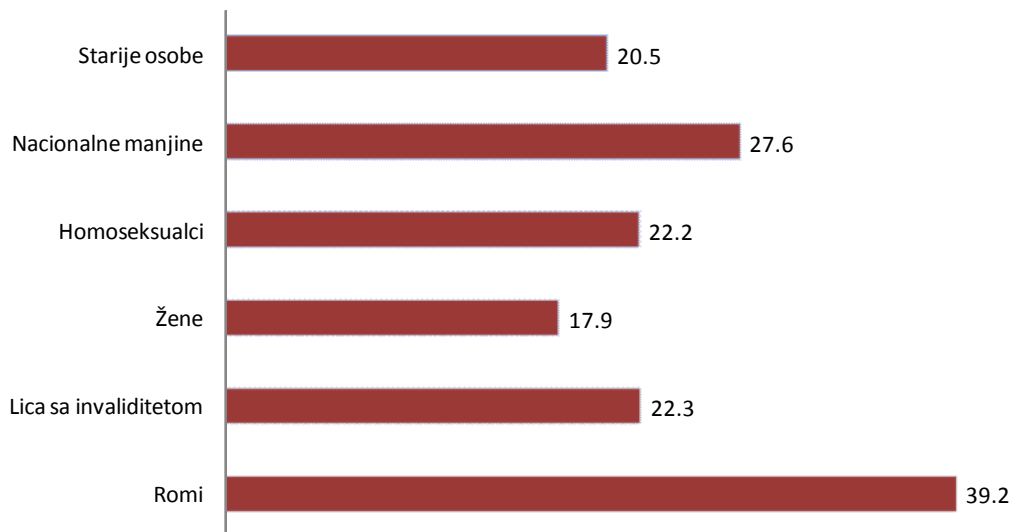
	Veoma teško	Uglavnom je teško	Više nije nego što jeste	Nije uopšte teško	Ne znam nemam stav
Rom	28,9	35,9	18,1	7,9	9,3
Lice sa invaliditetom	34,4	36,9	14,8	5,4	8,5
Žena	13,4	16,9	30,3	30,7	8,7
Homoseksualac	26,3	20,5	17,4	11,8	24,0
Pripadnik nacionalne manjine	12,5	21,7	30,5	22,1	13,0
Starija osoba	18,1	25,8	29,3	17,7	9,1

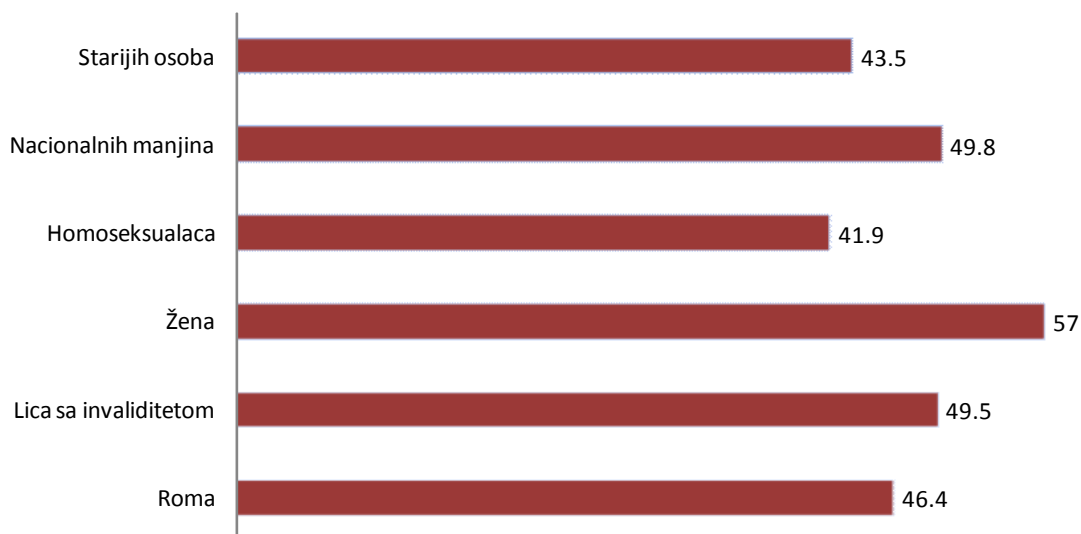
NE BI voljeli imati kao komšiju %

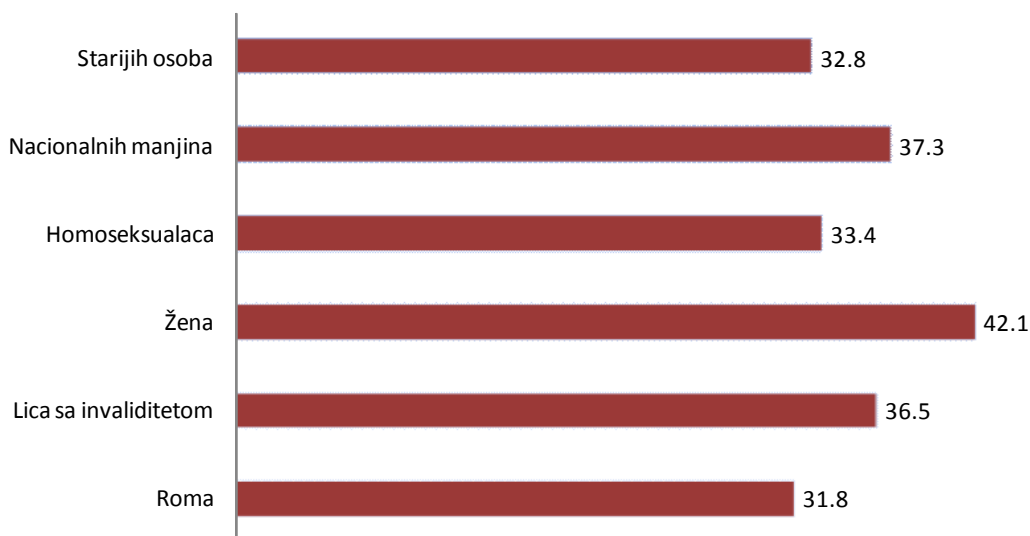
Nemaju iste šanse za posao %*Nemaju isti tretman u pogledu zdravstvene zaštite %*

Nemaju isti tretman u pogledu dostupnosti obrazovanja %*Nemaju isti tretman u sudskim postupcima %*

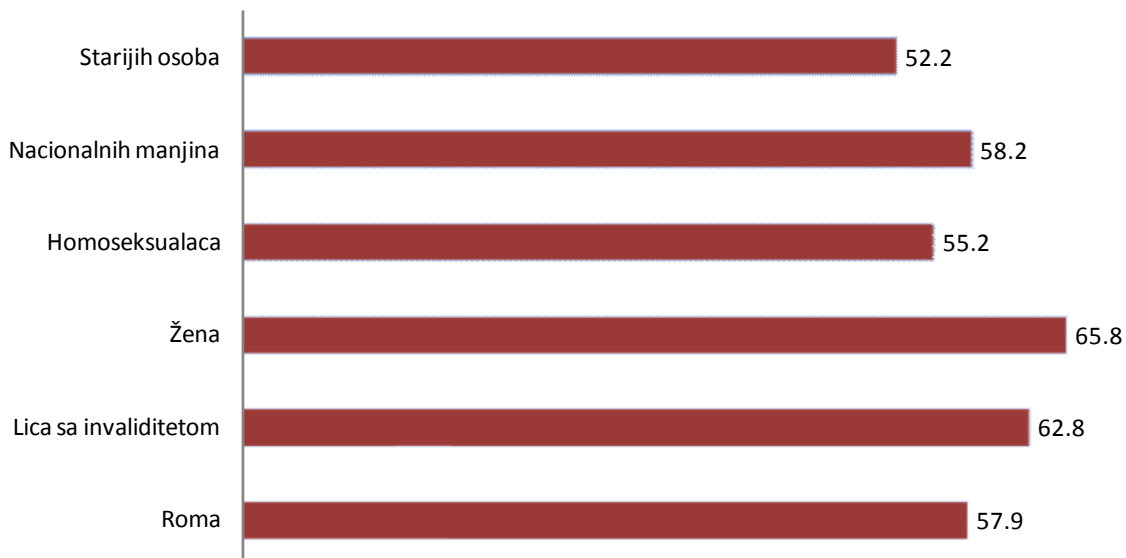
Smatrate li da se država i njene institucije u dovoljnoj mjeri zalažu da poboljšaju ukupan društveni položaj – SUM: DA i uglavnom DA %

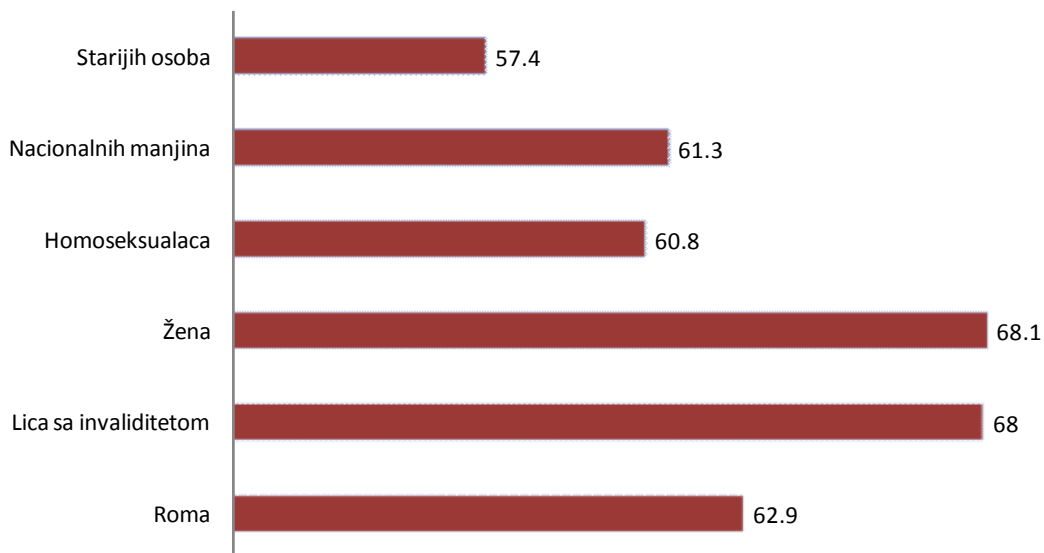
Smatrate li da se političke partije u dovoljnoj mjeri zalažu da poboljšaju ukupan društveni položaj – SUM: DA i uglavnom DA %

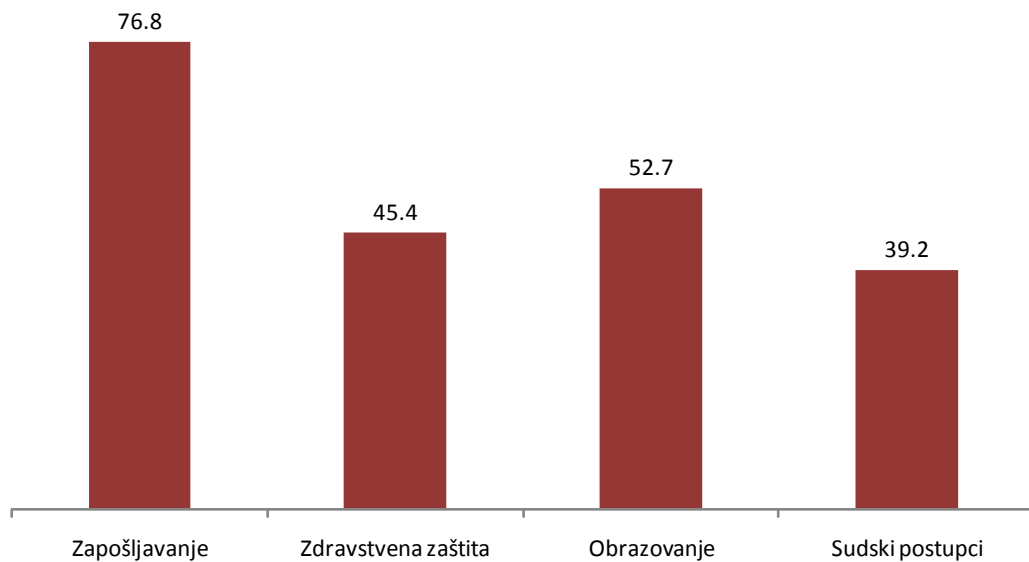

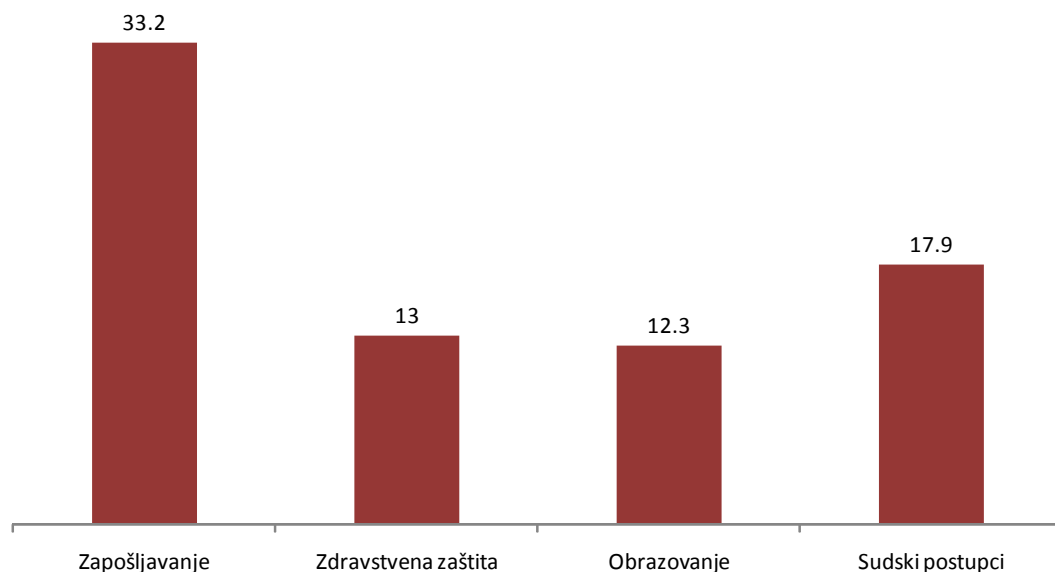
Smatrate li da se mediji u dovoljnoj mjeri zalažu da poboljšaju ukupan društveni položaj – SUM: DA i uglavnom DA %

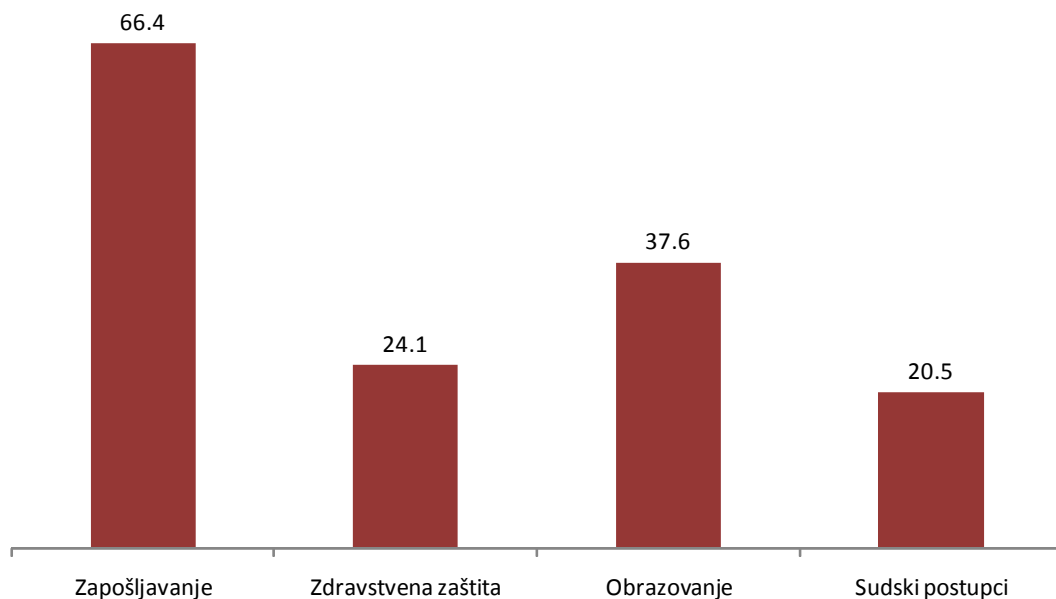

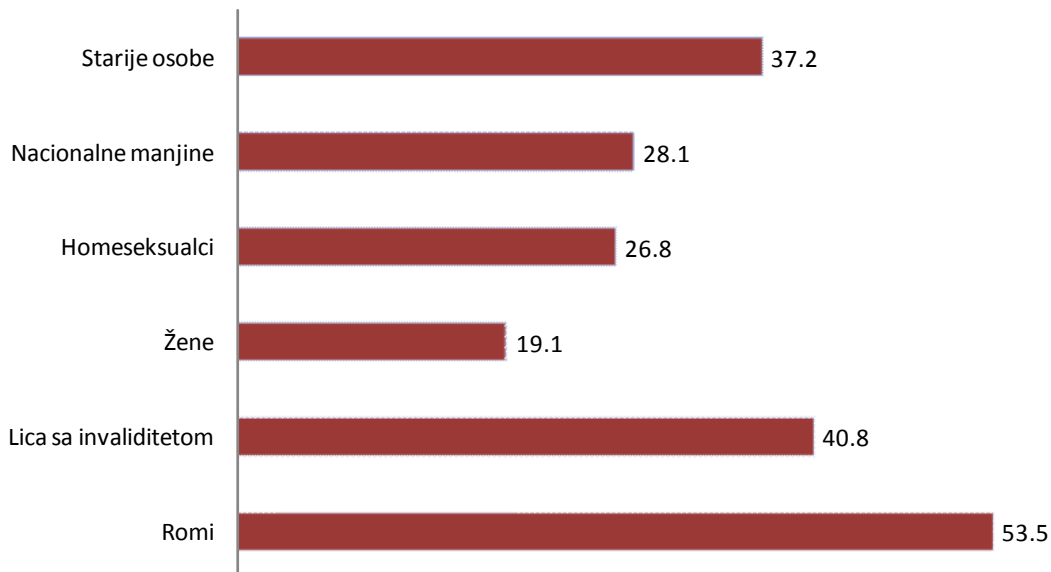
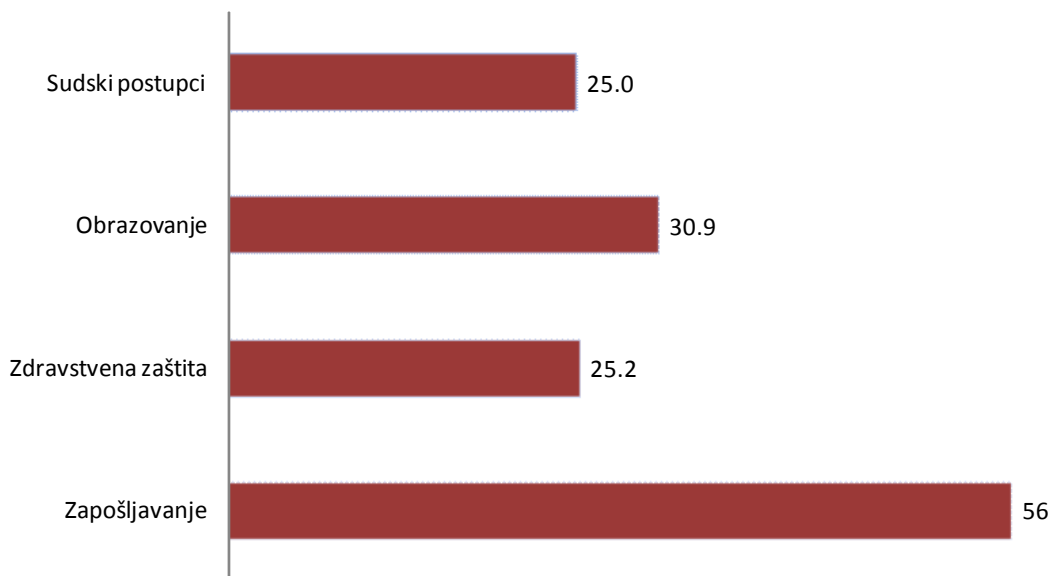
Smatrate li da se nevladine organizacije u dovoljnoj mjeri zalažu da poboljšaju ukupan društveni položaj – SUM: DA i uglavnom DA %

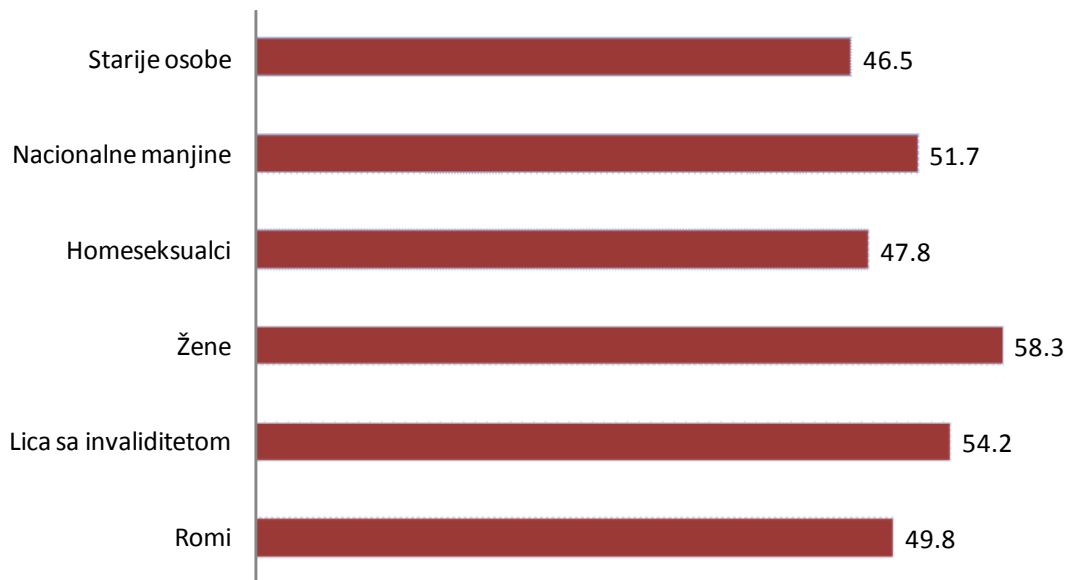
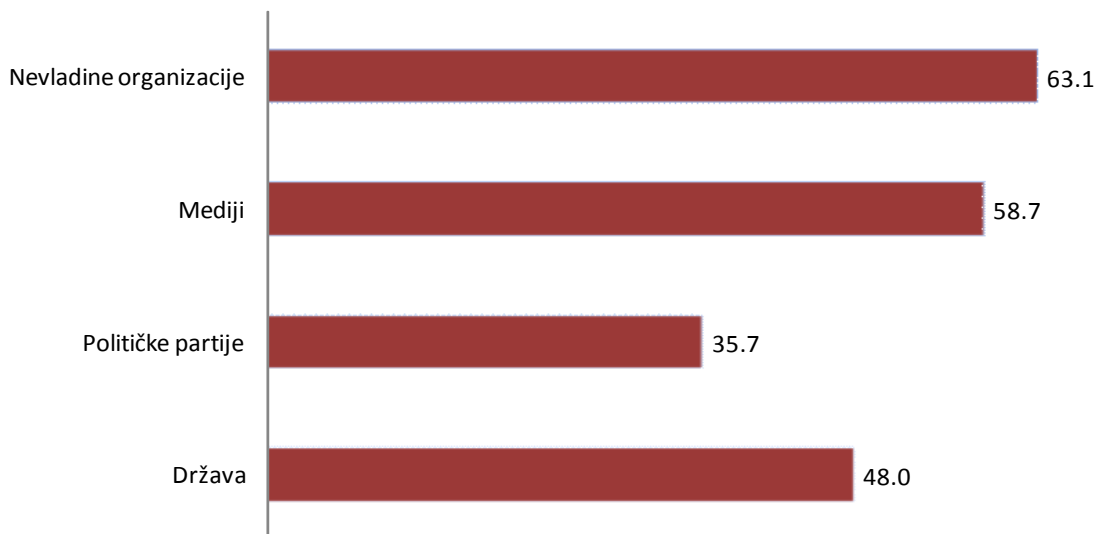

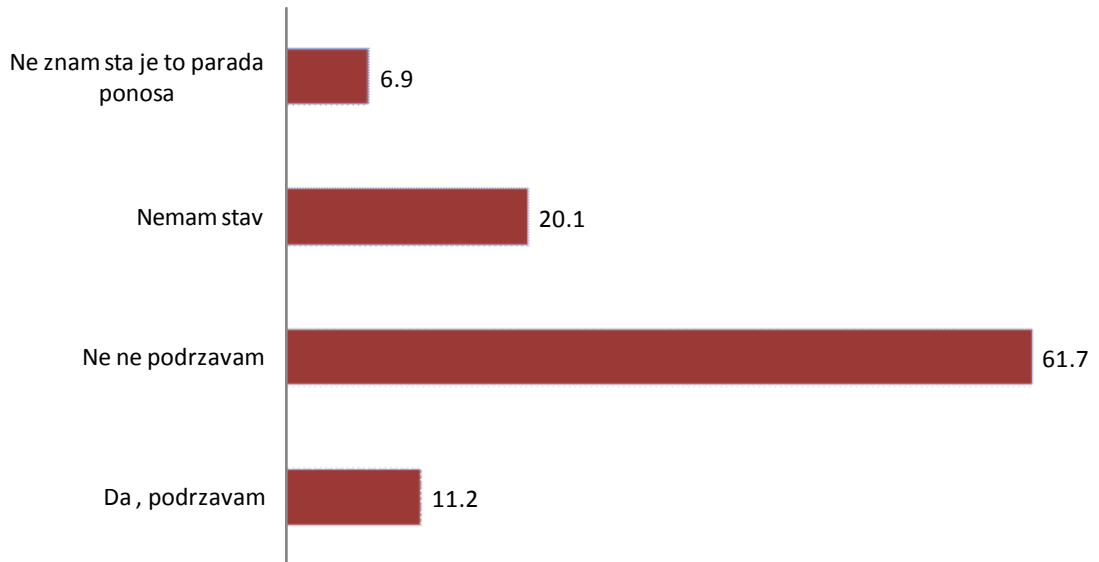
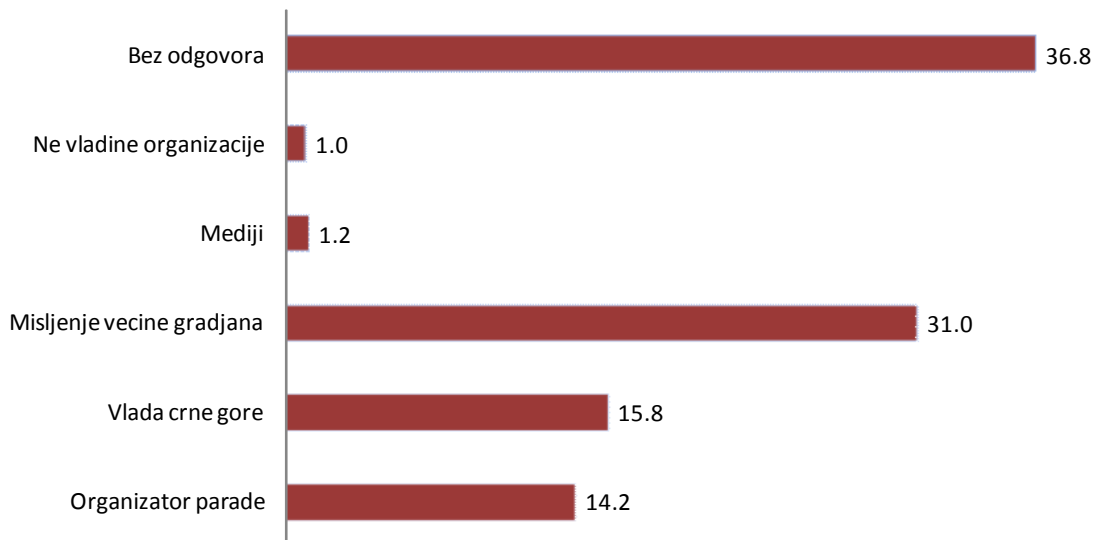
Diskriminacija Roma po svim kriterijumima %*Diskriminacija lica sa invaliditetom po svim kriterijumima %*

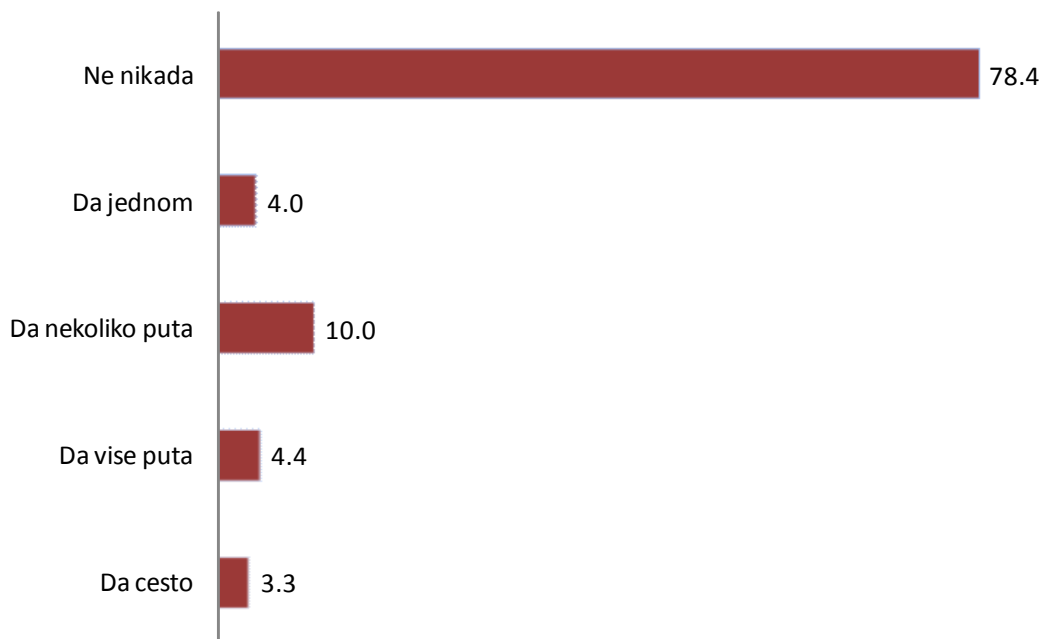
Diskriminacija žena po svim kriterijumima %*Diskriminacija homoseksualaca po svim kriterijumima %*

Diskriminacija manjinskih naroda po svim kriterijumima %*Diskriminacija starijih osoba po svim kriterijumima %*

Prosječni stepen diskriminacije svih grupa %*Prosječan stepen diskriminacije po kriterijumima %*

Prosječan stepen zaštite institucija od diskriminacije svih grupa %*Prosječan stepen zaštite od diskriminacije svih grupa po institucijama%*

Da li Vi licno podrzavate odrzavanje parade ponosa %*Ko je po Vašem misljenju odgovoran za otkazivanje parade ponosa? %*

Da li ste vi licno ikada bili diskriminisani? %

Kompletni rezultati istraživanja mogu se pogledati na CEDEM-ovom sajtu:
www.cedem.me

Posjetite nas na...

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me

www.cedem.me